

Alle leerlingen een plek: mogelijkheden voor maatwerk in het primair onderwijs

September 2016

Het uitgangspunt van passend onderwijs is dat alle leerlingen naar school gaan en een passend aanbod krijgen. De wetgeving biedt ruimte voor scholen en samenwerkingsverbanden om in overleg met ouders voor alle leerlingen een passend onderwijsaanbod te organiseren. Dit kan soms ook deels op een andere locatie dan waar de leerling is ingeschreven. In deze brochure worden de (nieuwe) mogelijkheden op een rij gezet.

Symbiose en meetellen onderwijstijd

Leerlingen kunnen een deel van het onderwijsprogramma op een andere school volgen. Leerlingen op het speciaal onderwijs (so) die gedeeltelijk naar een (speciale) basisschool ((s)bo) (inclusief een tussenvoorziening als een orthopedagogisch-didactisch centrum (opdc)) gaan, maken daarbij gebruik van de symbioseregeling¹. Voor leerlingen op het (s)bo die ook les volgen op een andere school voor (s)bo of so, heet dit 'meetellen onderwijstijd'². De onderwijstijd op deze andere school wordt meegeteld met de onderwijstijd op de school waar de leerling staat ingeschreven. In beide gevallen moeten de twee scholen een schriftelijke overeenkomst sluiten, waarin afspraken worden gemaakt over het doel, het programma en de bekostiging³. Ook wordt er voor de leerling een ontwikkelingsperspectief opgesteld.

De Inspectie van het Onderwijs (hierna: inspectie) hanteert als richtlijn voor symbiose en meetellen onderwijstijd dat de verhouding tussen het onderwijs op de andere school waar de leerling lessen volgt en de 'eigen' school 60:40 is. Dat betekent dat de leerling op weekbasis maximaal 60 % van het onderwijsprogramma op de andere school mag volgen. Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat een leerling tijdelijk fulltime onderwijs op een andere school volgt dan waar de leerling is ingeschreven. Dit kan gedurende maximaal drie maanden.

De verschillende mogelijkheden kunnen onder andere worden benut voor de volgende situaties:

- Observatie van de leerling. Hierbij gaat het om leerlingen van wie het niet duidelijk is of ze nog op de juiste plek zitten of leerlingen die zijn vastgelopen. Gedurende maximaal drie maanden kan worden gekeken of een andere school passender is.
- Tijdelijk of aaneengesloten elders expertise nodig. Er zijn leerlingen voor wie het nuttig is om langdurig een deel van het onderwijsprogramma op een andere school te volgen. Het gaat dan bijvoorbeeld om leerlingen die een auditieve of visuele beperking hebben en die voor het aanleren van bepaalde vaardigheden zijn aangewezen op de specialisatie van de instellingen voor cluster 1 of 2.
- Opname in een instelling. Hierbij gaat het om leerlingen die worden opgenomen in een open instelling zoals een revalidatiecentrum, een instelling voor jeugdzorg(plus) of in een justitiële jeugdinrichting, waarbij de leerling onderwijs volgt op de school die is verbonden aan die instelling. Wanneer de opname in een instelling minder dan 3 maanden duurt, kan de leerling ingeschreven blijven op de school van herkomst.

Voorbeeld

Ryan is 6 jaar en is slechtziend. Hij heeft een gemiddeld IQ en kan goed leren, maar voor het aanleren van bepaalde vaardigheden is hij aangewezen op de specialistische zorg die geboden wordt in het so (cluster 1). Maar omdat hij goed kan leren, is hij ook gebaat bij een onderwijsomgeving die hem zowel cognitief als op sociaal-emotioneel gebied meer uitdaging biedt. Daarom gaat Ryan nu twee dagen per week naar een reguliere school.

¹ Op grond van artikel 24 van de Wet op de Expertisecentra en artikel 12 van het Onderwijskundig besluit Wet op de Expertisecentra.

² Op grond van artikel 15 van de Wet op het primair onderwijs.

³ Een voorbeeld van een symbioseovereenkomst is te vinden op [de website van het Lecso](#).

Orthopedagogisch-didactisch centrum

Sinds 1 augustus 2016 kan in het primair onderwijs (po) een opdc ingericht worden. Een opdc is een tijdelijke voorziening voor leerlingen die het onderwijs kortdurend niet (volledig) op een reguliere school kunnen volgen⁴.

Opdc inrichten

Een samenwerkingsverband kan ervoor kiezen een of meerdere opdc's in te richten, maar de inrichting van een opdc is niet verplicht. Als er een opdc wordt ingericht, wordt dat opgenomen in het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband en moeten er afspraken worden gemaakt over de bekostiging van de leerlingen en voor welke leerlingen het opdc is bedoeld.

Ontwikkelingsperspectief

Als een leerling naar een opdc gaat, blijft of wordt hij ingeschreven op een reguliere (s)bo-school. De school van inschrijving stelt voor de leerling een ontwikkelingsperspectief op, waarin het doel en de ondersteuning van het opdc beschreven staan. Doel is de leerling te laten terugkeren op de eigen of op een andere passende school. Onderdeel van het ontwikkelingsperspectief is de verwachte verblijfsduur van de leerling op het opdc en daarnaast of de leerling tijdens die verblijfsduur het gehele onderwijsprogramma of een deel daarvan op het opdc volgt.

Ouders

Als leerlingen en hun ouder(s)/verzorger(s) het niet eens zijn met een eventuele plaatsing op het opdc, de verlenging daarvan of terugplaatsing op het regulier onderwijs, dan wenden ze zich tot het bevoegd gezag van de school waar de leerling staat ingeschreven. Dan geldt dezelfde procedure als wanneer ouder(s)/verzorger(s) het niet eens zijn over het passend aanbod aan de leerling. Het onderwijs op een opdc wordt gegeven door leraren die voldoen aan de geldende bevoegdheids- en bekwaamheidseisen in het primair onderwijs (een Pabo-diploma).

Verblijfsduur

De voorwaarden die aan het opdc po worden gesteld, zijn in lijn met de voorwaarden die aan het opdc vo zijn gesteld, met uitzondering van de maximale verblijfsduur. De maximale verblijfsduur in het opdc voortgezet onderwijs (vo) is namelijk twee jaar. De maximale verblijfsduur in het opdc po is op een half jaar vastgesteld, omdat er binnen het po al veel andere mogelijkheden zijn voor extra ondersteuning van leerlingen: een arrangement op de reguliere basisschool, het sbo en het

so. De verwachting is dat er hiermee voldoende mogelijkheden zijn om alle leerlingen een structurele, passende plek te kunnen bieden en dat een opdc alleen wordt ingezet als de leerling gedurende korte tijd en op korte termijn niet op de reguliere school onderwijs kan volgen. Een half jaar biedt doorgaans voldoende tijd om te onderzoeken welke structurele plek het meest passend is. Op deze manier wordt voorkomen dat een jong kind onnodig lang op een tijdelijke plek zit.

Ontwikkelingen om meer maatwerk te kunnen realiseren

Korte termijn

Uitgangspunt is en blijft dat kinderen onderwijs volgen op een school. Soms zijn er echter situaties waarin dat vanwege lichamelijke of psychische problematiek tijdelijk of gedeeltelijk niet mogelijk is. Bijvoorbeeld voor kinderen die op school zo veel prikkels te verwerken krijgen dat zij aan leren niet toekomen of kinderen die door een beperking niet uren achtereen op een stoel kunnen zitten. Zonder maatwerk bestaat het risico dat deze kinderen volledig uitvallen uit het onderwijs, terwijl zij wel in staat zijn zich te ontwikkelen en te leren. Voor die situaties is er voor het regulier onderwijs tijdelijk een ruimere interpretatie toegestaan van een vrijstelling van geregeld schoolbezoek op grond van ziekte (Leerplichtwet, artikel 11, onder d⁵). Dit is al mogelijk in het (v)so.

Kern is een ruime interpretatie van het begrip 'ziekte', waardoor er ook kinderen onder kunnen vallen die vanwege een lichamelijke of psychische reden tijdelijk of gedeeltelijk niet naar school kunnen. Zij zijn (gedeeltelijk) vrijgesteld van geregeld schoolbezoek en moeten op grond van de sectorwetten adequaat en voldoende onderwijs ontvangen op het moment dat zij door hun ziekte de school niet kunnen bezoeken⁶.

De leerling blijft ingeschreven op de school. De school blijft dan ook verantwoordelijk voor het onderwijsprogramma en maakt hierover afspraken met de ouders, net als voor andere zieke leerlingen. De school stelt een ontwikkelingsperspectief op en maakt afspraken met ouders over het te volgen programma. Deze afspraken hebben betrekking op onderwijsaanbod, toetsing, de begeleiding vanuit school en de duur. De afspraken zijn zoveel mogelijk tijdelijk en gericht op terugkeer naar school. Desgewenst betreft de school de inspectie of de leerplichtambtenaar bij deze afspraken.

⁴ Op grond van artikel 17a, lid 10a van de Wet op het voortgezet onderwijs.

⁵ Voor het (v)so geldt deze mogelijkheid niet. Voor het (v)so is het op dit moment namelijk al mogelijk om ontheffing van de voorgeschreven onderwijstijd aan te vragen bij de Inspectie van het Onderwijs, zie artikel 12, tweede lid, artikel 14a, lid 2, onder f, en artikel 25, vijfde lid van de Wet op de Expertisecentra.

⁶ Op grond van artikel 8, tiende lid van de Wet op het primair onderwijs en artikel 6b van de Wet op het voortgezet onderwijs.

Wat wel kan

Een leerling kan vanwege lichamelijke redenen maar halve dagen naar school, raakt anders volledig overprikkeld, voor de andere helft van de dag maken school en ouders afspraken over een alternatief programma en zorgt de school ook voor bijpassend materiaal waarmee de leerling zelfstandig aan de slag kan.

De leerling doet dat thuis of op een andere gewenste locatie. Binnen het programma kan ook sprake zijn van bijvoorbeeld de inhuur van specifieke expertise, materiaal of onderwijsprogramma's.

Wat niet kan

Het is niet toegestaan dat de leerling uit het bovenstaande voorbeeld de helft van de week naar school gaat en de rest van de week elders onderwijs volgt, bijvoorbeeld bij een particulier initiatief een onderwijsprogramma volgt, op kosten van de school. Reden hiervoor is dat de verantwoordelijkheid voor de invulling van het onderwijs en de afspraken voor maatwerk bij de school ligt. De onderwijsbekostiging kan dus niet doorgezet worden naar een zorginstelling, een particulier initiatief of een instelling voor dagbesteding.

Langere termijn

Op dit moment worden twee wetswijzigingen voorbereid om de maatwerkmogelijkheden voor kinderen die tijdelijk of gedeeltelijk niet naar school kunnen beter juridisch te borgen. Van deze wijzigingen kan dus nog geen gebruik worden gemaakt. Het gaat om de volgende mogelijkheden:

1. De mogelijkheid om in het regulier onderwijs, net als in het speciaal onderwijs, af te wijken van de voorgeschreven onderwijstijd. Hierdoor komen er meer wettelijke mogelijkheden voor leerlingen die tijdelijk of gedeeltelijk niet naar school kunnen, maar bijvoorbeeld wel het onderwijs-

- programma deels op school en deels thuis kunnen volgen. De inspectie gaat toezicht houden op de uitvoering hiervan.
2. De mogelijkheid om in zeer uitzonderlijke situaties voor een vooraf bepaalde periode bekostigd onderwijs te volgen bij particuliere initiatieven die geen onderdeel uitmaken van het bekostigde stelsel. Dit wordt geen recht van ouders, maar kan aan de orde zijn als een school en het samenwerkingsverband na onderzoek concluderen dat er in de regio voor die specifieke leerling (nog) geen passend aanbod is en als het op grond van het OPP op dat moment de beste route lijkt. Het wordt op deze manier alleen mogelijk om onderwijs te volgen bij initiatieven die onderwijs bieden dat voldoet aan de eisen zoals gesteld in de Leerplichtwet voor de zogenoemde B2- of B3-scholen.

Voor meer informatie: [De kamerbrief over onderwijs op een andere locatie dan school.](#)

Voorbeeld

Danny is een jongen van 8 jaar. Hij staat vanwege zijn gedragsproblematiek op de wachtlijst voor een dagbehandeling bij een zorginstelling. Danny is snel gefrustreerd, agressief tegen anderen en erg zelfbepalend. Hij is moeilijk te sturen, wat het voor leerkrachten en ouders onmogelijk maakt om hem op zijn gedrag te corrigeren. Danny is inmiddels ook zelf al op de hoogte van het feit dat hij op de wachtlijst staat voor een dagbehandeling waarbij hij ook naar de school zal gaan die bij deze zorginstelling hoort. Omdat Danny weet dat hij van school zal gaan (binnen nu en 6 maanden), is zijn gedrag nog extremer geworden. Danny laat nog meer externaliserend gedrag zien, wat de situatie in de klas voor zowel leerkrachten als medeleerlingen te onveilig maakt. Dit alles heeft ervoor gezorgd dat de directie van de school in overleg met de inspectie heeft besloten Danny tot de start van zijn dagbehandeling halve dagen naar school te laten gaan. Het huiswerk dat hij meekrijgt, bespreekt hij iedere ochtend op school met de intern begeleider.